

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ННІХЕ

проф. Василь ЛЕНДЄЛ

«27» серпня 2023 р.

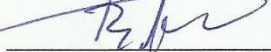
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	102 Хімія
Освітня програма	Хімія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» для здобувачів першого рівня вищої освіти галузі знань 10 «Природничі науки» спеціальності 102 «Хімія».

Розробник: к. філос. н., доцент, доцент кафедри філософії Уляна МАРАСВА

Робочу програму розглянуто та затверджено на засідання кафедри філософії протокол № 12 від 23 червня 2023 р.

Завідувач кафедри д. філос. н., доцент Василь ЛЕВКУЛИЧ

Схвалено науково-методичною комісією ННІХЕ

протокол № 10 від 26 червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії Михайло СЛИВКА

**1.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ»**

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом
	Денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 90	2-й -
Кількість модулів – 2	Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3 год	3-й -
	Лекції:
	24 год. -
	Практичні (семінарські):
	20 год. -
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:
	-
	-
Форма підсумкового контролю: комбінований	Самостійна робота:
	46 год. -

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

Метою вивчення навчальної дисципліни «Філософія» є формування у студентів цілісного уявлення про специфіку філософського знання, розуміння багатоваріантності шляхів культурного і цивілізаційного поступу людства та власне ставлення до них, особливості вирішення світоглядних запитів ХХІ століття, розкриття творчої ролі філософії в сучасній культурі.

Предметом вивчення дисципліни є філософія як феномен культури, світовий історико-філософський процес, включаючи дослідження граничних засад людської життєдіяльності.

Основними завданнями дисципліни «Філософія», що забезпечують досягнення мети та формування програмних результатів навчання є наступні:

- ✓ сформувані у студентів чітке уявлення про специфіку філософії як форми суспільної свідомості, про поняття, категорії та методи філософії, основні проблеми пізнання, специфіку наукового пізнання, про історію філософської думки та сучасні проблеми філософії, що допоможе студентам самостійно орієнтуватися у багатоманітні філософського знання;
- ✓ ознайомити студентів з філософською україністикою, проаналізувати ментальні особливості національно-світоглядної культури України в контексті світового філософського процесу;
- ✓ формувати і поглиблювати філософсько-світоглядну культуру студентів та адекватну ціннісну оцінку явищ дійсності сприяти розвитку здібностей до творчого мислення студентів, самостійного аналізу складних явищ соціокультурного життя;
- ✓ уміння застосовувати філософську методологію для розв'язання професійних завдань;
- ✓ синтезувати знання фундаментальних та прикладних наук для професійного зростання.

Відповідно до освітньої програми «Хімія» вивчення дисципліни «Філософія» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких *компетентностей*:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 3. Здатність працювати у команді

ЗК 4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Фахові компетентності (ФК)

ФК 2. Здатність розпізнавати і аналізувати проблеми, застосовувати обґрунтовані методи вирішення проблем, приймати обґрунтовані рішення в області хімії.

ФК 11. Здатність формулювати етичні та соціальні проблеми, які стоять перед хімією, та здатність застосовувати етичні стандарти досліджень і професійної діяльності в галузі хімії (наукова доброчесність).

ФК 12. Здатність використовувати теоретичні знання та практичні навички застосування комунікативних технологій, ораторського мистецтва та риторики для здійснення ділових комунікацій у професійній сфері.

**3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ»**

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Філософія» є опанування наступних навчальних дисциплін (НД) освітньої програми «Хімія»:

Історія та культура України

Ділова українська мова

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Хімія» вивчення навчальної дисципліни «Філософія» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здійснювати експериментальну роботу з метою перевірки гіпотез та дослідження хімічних явищ і закономірностей.	ПРН 14
Працювати самостійно або в групі, отримати результат у межах обмеженого часу з наголосом на професійну сумлінність та наукову добросовісність.	ПРН 17
Використовувати свої знання, розуміння, компетенції та базові інженерно-технологічні навички на практиці для вирішення задач та проблем відомої природи.	ПРН 19
Здійснювати моніторинг та аналіз наукових джерел інформації та фахової літератури.	ПРН 21
Грамотно представляти результати своїх досліджень у письмовому вигляді державною та іноземною мовами з урахуванням мети спілкування.	ПРН 23
Використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології при спілкуванні, а також для збору, аналізу, обробки, інтерпретації даних.	ПРН 24

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Філософія»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати рівні, форми, принципи методи та засоби пізнання, категорії діалектики та їх співвідношення з поняттями спеціальних наук та вміти використовувати їх як в процесі навчання, так і в професійній діяльності; використовувати і синтезувати наукову та філософську методологію, аналізувати сучасний стан розвитку науки, оцінювати знання та інформацію як гносеологічну та епістемологічну проблему, її достовірність (верифікацію) щодо істинності.	ПРН 14
Розуміти світоглядні засади соціального буття людини, морально-етичні та естетичні його виміри та вміти використовувати їх концептуальні положення в практичній	ПРН 17

<p>діяльності; демонструвати загально людські цінності, толерантність, повагу до альтернативної думки; застосовувати загально визначені норми моралі у комунікації з іншими на принципах дискурсу та діалогу задля досягнення істини.</p>	
<p>Розуміти рівні, форми, принципи методи та засоби пізнання, категорії діалектики та їх співвідношення з поняттями спеціальних наук та вміти використовувати їх як в процесі навчання, так і в професійній діяльності; застосовувати отримані історико-філософські знання у сфері природничих наук, при аналізі сучасних наукових досліджень для вирішення професійних завдань.</p>	<p>ПРН 19</p>
<p>Використовувати філософсько-теоретичні знання для власного професійного становлення; критично оцінювати і аналізувати інформацію, доводити свою власну позицію; використовувати фундаментальну філософську методологію для вирішення фахових завдань; засвоїти навички роботи з професійною та філософською літературою, пошуку та систематизації знань для розробки самостійних творчих проєктів.</p>	<p>ПРН 21</p>
<p>Використовувати набуті знання в фаховій комунікації; логічно аргументувати результати дослідження у професійній сфері при вирішенні проблемних питань.</p>	<p>ПРН 23</p>
<p>Застосовувати загальнонаукові методологічні принципи пізнавальної діяльності при роботі із інформаційними ресурсами; критично осмислювати отриману інформацію із аудіо-візуальних комунікаційних технологій; верифікувати отриману інформацію із джерел.</p>	<p>ПРН 24</p>

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- залік;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

У процесі викладання навчальної дисципліни «Філософія» передбачене застосування як академічних, традиційних, так і проблемно-орієнтованих, інноваційних інтерактивних навчальних технологій. У процесі виконання студентом самостійної роботи перевага надається ініціативному самонавчанню, що дозволяє магістру в межах загальних тем обирати і досліджувати проблемні питання за інтересами.

При викладанні дисципліни «Філософія» застосовувалися як традиційні, так і інноваційні та інтерактивні форми занять: проблемна лекція, лекція-конференція, семінар-дискусія, семінар-конференція. Метою таких форм навчання є формування та удосконалення: навиків творчого осмислення інформації та креативних підходів до її презентації; вміння правильно висловлюватися й аргументувати власну думку; здатності до конструктивного діалогу; критичного мислення, особистісних характеристик (толерантність, комунікабельність, повага до альтернативної думки) тощо.

Перевірка рівня навчальних досягнень студентів з дисципліни «Філософія» здійснюється на основі результатів **поточного, модульного та підсумкового (залік) контролів**.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

За умов кредитної технології навчання контроль успішності студентів поділяється на:

- **поточний контроль**, який здійснюється викладачем безпосередньо в ході вивчення дисципліни на лекціях (фронтальне опитування), практичних заняттях (усний, письмовий, комбінований, тестовий, практичний, презентація).

Оцінюються:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- активність у дискусіях, вміння аргументувати власну позицію;
- виконання практичних завдань;
- контрольні тестування;
- підготовка усних доповідей;
- підготовка презентації та її захист.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 60 балів.

- **модульний контроль успішності**, який здійснюється з метою оцінки рівня засвоєння студентом програми навчальної дисципліни (письмове тестування).
- **підсумковий семестровий контроль**: 100 % семестрової оцінки. За умови успішного виконання у визначені терміни усіх форм роботи протягом вивчення дисципліни студент отримує залік шляхом накопичення балів (автоматично).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Таблиця 1.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	К-сть	Максимальна кількість балів (сумарна)	К-сть	Максимальна кількість балів (сумарна)
Семінарські заняття	6	30	6	30
Письмове тестування /поточна контрольна робота	6	25	6	25
Реферат / усна доповідь	1	5		
Презентація			1	5
Модульна контрольна робота	1	40	1	40
Разом		100		100

Модульне контрольне оцінювання (МКО) проводиться в письмовій формі. Завдання для МКО включає два теоретичні питання (кожне оцінюється max 10 балів) і двадцять тестових завдань (max 20 балів). **Максимальна кількість балів за МКО – 40.**

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100 балів (таб. 2).

Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	40	100
7	7	7	7	8	8	8	8		

Модуль 2

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	40	100
8	8	8	8	8	10	10		

Допуск студента до підсумкового контролю знань здійснюється відповідно до діючих в університеті вище зазначених положень.

Бали, отримані студентом конвертуються в підсумкову оцінку з дисципліни у відповідності до шкали оцінювання (таблиця 3).

Таблиця 3

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю	не зараховано з можливістю

		повторного складання	повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання поточного та підсумкового семестрового контролю

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни, є:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- характер відповідей на поставлені питання (вичерпність, чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння оперувати фаховою інформацією, і насамперед визначеною обсягом програми цієї навчальної дисципліни;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- здатність формулювати власні аналітичні висновки та оцінки різних аспектів предмету вивчення цієї дисципліни.

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Вступ до філософії

Тема 1. Філософія, її коло проблем

Філософія та світогляд. Світогляд і світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Життєво-буденний та теоретичний світогляд. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Специфіка філософського світогляду, причини його виникнення. Місце філософії в системі культури. Філософія і наука. Основні теми філософських роздумів: світ і людина, сутність і зміст людського існування.

Тема 2. Предмет та функції філософії

Предмет філософії. Концепції походження філософії. Філософія як дослідження світоглядних проблем засобами раціонального мислення. Основне коло філософських питань. Основне питання філософії. Головні напрями у філософії. Проблема методу в філософії як теоретичне узагальнення прийомів і засобів пізнання та його історичного досвіду.

Функції філософії. Світоглядна, гносеологічна, методологічна, аксіологічна, евристична та ін. функції філософії. Соціальна спрямованість філософського знання. Сутність загальнолюдських цінностей у філософії. Людина як найвища цінність. Місце й роль філософії у сучасному суспільному житті.

Тема 3. Філософія Стародавнього світу

Зародження філософської думки. Економічні, соціальні, культурні передумови появи філософії у країнах Стародавнього світу.

Філософія Стародавньої Індії. Особливості філософії Стародавньої Індії. Ведична та епічна література про людину, її походження та існування. Основні релігійно-філософські вчення: джайнізм, чарвака-локаята, буддизм, йога та ін.

Стародавня Китайська філософія. Зародження філософії у Стародавньому Китаї. Особливості філософії Стародавнього Китаю. Основні філософські школи Стародавнього Китаю: конфуціанство, даосизм, моїзм, легізм та ін.

Антична філософія. Своєрідність філософії Стародавньої Греції: досократичного, класичного, елліністичного періодів античності. Вчення про буття (Мілетська школа). Вчення Геракліта Ефеського. Вчення про рух (Елейська школа). Софісти. Людина як міра усіх речей (Протагор). Самопізнання та належне існування (Сократ). Людина як мікрокосм, атомізм Демокрита. Платонізм та неоплатонізм. Становлення античної діалектики.

Аристотель як систематизатор античної філософії. Елліністично-римська філософія.

Тема 4. Філософія Середньовіччя і доби Відродження

Особливості філософії Середньовіччя. Розвиток християнства у Західній Європі. Апологетика, патристика, схоластика. Суперечка про природу понять: реалізм і номіналізм. Вчення Томи Аквінського про єдність душі і тіла, про двоїстість істоти, про співвідношення релігії, філософії і науки.

Характерні риси філософії епохи Відродження. Гуманізм та антропоцентризм. Натурфілософія Відродження; пантеїзм; повернення до первісного розуміння сутності діалектики. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту (Джордано Бруно, Микола Кузанський).

Реформація, її ідеї (Томас Мюнцер, Мартин Лютер, Жан Кальвін).

Тема 5. Філософія Нового часу

Особливості розвитку філософії Нового часу. Наукові відкриття (Микола Коперник, Галілео Галілей, Ісаак Ньютон) та зміна суспільно-економічних відносин. Проблеми онтології та гносеології у філософії видатних мислителів Нового часу.

Філософія Френсіса Бекона і Томаса Гоббса. Проблема методу пізнання у філософії Френсіса Бекона, теоретичне обґрунтування емпіризму, досвідно-індуктивного методу. Критика схоластики. Механіцизм. Теорія абстрактно-ідеальної моделі суспільства.

Раціоналізм Нового часу: Рене Декарт, Бенедикт Спіноза, Готфрід Вільгельм Ляйбніц. Дуалізм Рене Декарта та його дедуктивний метод. Теорія вроджених ідей. Вчення про субстанцію. Монадологія Готфріда Вільгельма Ляйбніца.

Сенсуалістична філософія Джона Локка, Джорджа Берклі, Девіда Юма. Сенсуалістична теорія Джона Локка, вчення про первинні та вторинні якості. Заперечення вроджених ідей. Агностицизм.

Філософія Просвітництва. Проблема людини у філософії Просвітництва (Шарль Луї де Монтеск'є, Франсуа Вольтер, Жан Жак Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Жюльєн Офре де Ламетрі, Клод Анріан Гельвецій, Поль Анрі Гольбах, Дені Дідро).

Тема 6. Німецька класична філософія

Місце і роль німецької класичної філософії в розвитку світової філософської думки. Загальні риси німецької класичної філософії та основні проблеми: науковість філософії, онтологія, гносеологія філософської антропології, філософія історії, філософія права і т. д.

Філософія Іммануїла Канта. Докритичний та критичний періоди у філософії Іммануїла Канта. Категоричний імператив.

Філософська система Йоганна Готліба Фіхте. Суб'єктивно-ідеалістична діалектика.

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, його філософська система та метод. Розробка діалектичного методу мислення і світорозуміння. Об'єктивний ідеалізм. Протиріччя між системою і методом. Абсолютна ідея (система категорій, що саморозвиваються). Діалектичний зміст абсолютної ідеї. Принципи і закони діалектики.

Антропологічний матеріалізм Людвіга Андреаса Фойєрбаха. Проблема людини та категорія «людська природа» у філософії Людвіга Андреаса Фойєрбаха. Критика гегелівського ідеалізму та релігії.

Тема 7. Сучасна світова філософія

Особливості сучасної філософської думки. Плюралізм течій сучасної філософії. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії кінця XIX– початку XX ст. Захист і оновлення класичних філософських традицій.

Позитивізм: його сутність та еволюція. Сцієнтизм. Позитивізм Огюста Конта. Різновиди позитивізму: емпіріокритицизм (Ернст Мах, Ріхард Авенаріус), неопозитивізм, постпозитивізм (Карл Поппер, Томас Кун, Імре Лакатос, Пол Карл Фейєрабенд).

Екзистенціально-антропологічна філософія. Проблема раціонального та ірраціонального. Ірраціоналістичний і містичний підхід у філософському аналізі (Артур Шопенгауер, Фрідріх Вільгельм Ніцше, Вільгельм Дільтей). Філософські проблеми психоаналізу (Зігмунд Фройд, Карл Густав Юнг, Еріх Фромм, Альфред Адлер). «Екзистенціальна філософія» та її різновиди (Серен К'єркегор, Мартин Гайдеггер, Альбер Камю, Жан-Поль Сартр, Карл Ясперс). Життя і смерть, сенс існування, проблема свободи.

Релігійна філософія. Еволюція релігійної філософії XX ст.: традиціоналізм і спроба оновлення. Методи релігійного осмислення дійсності. Предмет і головне питання релігійної філософії. Сучасна нехристиянська релігійна філософія.

Неотомізм (Етьєн Анрі Жільсон, Жак Марітен та ін.). Персоналізм (Едгар Шеффілд Брайтмен, Еммануель Муньє та ін.). Католицький модернізм Тейяра де Шардена.

Тема 8. Філософія України

Зародження та особливості української філософської думки. Становлення й розвиток світогляду давніх слов'ян: давньо-слов'янська міфологія, запровадження християнства та філософська думка Київської Русі.

Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст.. Агіографія. Гуманістичні ідеї (Юрій Дрогобич, Павло Русин із Кросна, Лукаш із Нового міста. Станіслав Оріховський). Реформаційні ідеї в Україні. Українські полемісти (Мелетій Смотрицький, Іван Вишенський). Острозький культурно-освітній центр (Герасим Смотрицький та ін.). Братські школи. Філософія Києво-Могилянської академії (Петро Могила, Теофан Прокопович, Інокентій Гізель та ін.).

Філософія Григорія Сковороди. «Філософія серця». Теорія «Сродності праці».

Українська філософія XIX– початку XX ст.. Поширення ідей західноєвропейської (німецької) філософії (Йоган Шад, Петро Лодій, Орест Новицький, Сильвестр Гогоцький та ін.). «Філософія серця» Памфіла Юркевича. Український романтизм (Михайло Максимович, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш та ін.). Філософські ідеї Тараса Шевченка. Соціально-філософські погляди Лесі Українки, Михайла Драгоманова, Івана Франка.

Новітня українська філософія. Філософія періоду відродження українського духовного життя (Володимир Винниченко, Михайло Грушевський, Василь Зеньківський та ін.) Філософія національної самобутності (Дмитро Донцов, В'ячеслав Липинський). Філософська спадщина Володимира Вернадського та Дмитра Чижевського. Шістдесятники (Павло Копнін, Володимир Шинкарук та ін.). Розробка філософських проблем у сучасній Україні. Філософські ідеї представників Закарпаття.

Модуль 2. Теоретична філософія

Тема 9. Філософський зміст проблеми буття

Філософський зміст категорії «буття». Співвідношення категорій «буття», «субстанція», «матерія». Характеристика буття як філософської категорії. Поняття буття, його історичний генезис. Основні форми буття. Буття речей, процесів і станів природи. Буття людини як фундаментальна проблема філософії. Суспільне та індивідуальне буття. Проблема єдності світу.

Філософський зміст категорії «матерія». Формування і розвиток науково-філософського поняття матерії. Філософське визначення категорії «матерія». Сучасна наука про складну систему організації матерії та її властивості.

Спосіб та форми існування матерії. Рух як спосіб існування матерії. Саморух – вияв внутрішньої активності матерії. Види руху. Простір і час як форми існування матерії.

Властивості простору і часу. Сучасні природничо-наукові теорії простору і часу і їх філософське значення.

Тема 10. Свідомість: її походження і сутність

Проблема свідомості в історії філософії. Матеріалізм, ідеалізм та дуалізм щодо розуміння природи свідомості.

Виникнення і генезис свідомості. Сучасні наукові уявлення на виникнення і розвиток свідомості. Генезис форм відображення на неорганічному, органічному та соціальному рівні розвитку матерії. Характер відображення. Передумови виникнення свідомості. Свідомість і мислення. Мислення і мова.

Сутність та структура свідомості. Рівнева структура свідомості: підсвідомість, усвідомлення, надсвідомість (інтуїція, осяяння, прозріння тощо), самосвідомість. Структура свідомості за компонентним складом: знання, пам'ять, норми, цінності, самосвідомість, воля, емоції і почуття. Структура свідомості за суб'єктивним складом: індивідуальна, групова, етнічна, класова, масова, суспільна, загальнолюдська.

Творча активність свідомості та її основні функції. Творчий характер свідомості. Пізнавальна, акумулятивна, аксіологічна, творча, комунікативна та ін. Функції свідомості.

Тема 11. Діалектика та її альтернативи

Історичні форми і особливості діалектики. Зародження діалектики. Історичні форми діалектики: антична діалектика, діалектика середньовіччя, діалектика Нового часу, діалектика класичної німецької філософії, марксистська діалектика, сучасні західноєвропейські ірраціоналістичні концепції діалектики. Альтернативи діалектики.

Поняття діалектики, її основні принципи. Діалектика як один із методів філософії. Принципи розвитку і зв'язку, принцип конкретно-історичного підходу у вивченні явищ, принцип виявлення основної ланки у ланцюгу історичних подій, принцип єдності історичного і логічного, абстрактного і конкретного та ін.

Категорії діалектики. З історії вчення про категорії. Про співвідношення філософських категорій і понять спеціальних наук. Основні категорії діалектики: одиничне, особливе, загальне; зміст і форма; причина і наслідок; необхідність і випадковість; можливість і дійсність; система, елемент, структура.

Закони діалектики. Гносеологічна природа закону. Закон єдності і боротьби протилежностей. Закон взаємопереходу кількісних і якісних змін. Закон заперечення заперечення.

Тема 12. Пізнання як предмет філософського аналізу

Гносеологічна проблема в історії філософської думки. Пізнаваність світу і його законів в історії філософії. Агностицизм.

Поняття пізнання і його змістовні складові. Основні принципи теорії пізнання. Рівні та форми пізнання. Види пізнання. Процес пізнання та його елементи: суб'єкт пізнання, об'єкт пізнання, посередники пізнання (засоби пізнання як матеріального так і ідеального характеру).

Практика як специфічно людський спосіб освоєння світу. Поняття практики. Види практичної діяльності. Функції практики.

Проблеми істини у філософії. Об'єктивність істини. Абсолютна та відносна істина. Конкретність істини. Форми істини (буденна, наукова, моральна та ін.) Сучасні концепції істини (релятивізм і догматизм). Критерії істини.

Тема 13. Методологія наукового пізнання

Наука як вища форма раціонального пізнання. Поняття науки. Становлення і розвиток науки. Специфіка наукового пізнання. Етичні норми і цінності науки. Наукова картина світу.

Емпіричні методи наукового пізнання. Спостереження. Опис. Порівняння. Вимірювання. Експеримент.

Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання. Абстрагування. Аналіз. Синтез. Індукція. Дедукція. Аналогія. Історичний і логічний методи пізнання. Моделювання.

Теоретичні методи наукового пізнання. Метод сходження від абстрактного до конкретного. Метод ідеалізації. Метод формалізації. Аксиоматичний і математичний методи.

Основні форми наукового пізнання. Емпіричний факт. Проблема. Ідея. Гіпотеза. Доказ гіпотези. Концепція. Теорія.

Тема 14. Суспільство як предмет філософського аналізу.

Поняття суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства: натуралістичні, соціальний дарвінізм, органічна школа, расово-антропологічні школи, ідеалістичні концепції, історико-матеріалістичні. Суспільні відносини. Сфери суспільного життя.

Суспільство і природа. Природа як об'єкт філософського аналізу. Географічне середовище та його роль у житті суспільства. Екологічні проблеми, засоби їх розв'язання. Народонаселення – передумова та суб'єкт історичного процесу.

Людина як предмет філософського аналізу. Проблема людини в філософії. Діяльність як основа людського буття. Структура людської діяльності. Антропосоціогенез. Єдність природного і соціального в людині. Проблема смерті та безсмертя людини у філософському світогляді. Сенс життя людини. Людина, індивід, індивідуальність, особистість.

Цінності та їх роль у житті людини та суспільства. Історичний розвиток філософських уявлень про цінності. Класифікація цінностей. Базові цінності людського життя. Цінності і сучасність.

Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності. Концепція суспільного прогресу та його критерії. Сутність і перспективи науково-технічного прогресу. Глобальні проблеми сучасності.

Тема 15. Основні сфери життя суспільства.

Економічна сфера життя суспільства. Суспільне виробництво. Продуктивні сили. Виробничі відносини. Взаємозв'язок продуктивних сил та виробничих відносин. Сутність науково-технічної революції. Соціальні наслідки НТР.

Соціальна сфера життя суспільства. Соціальне життя суспільства. Структура суспільства. Класи. Страти. Сім'я. Етноси.

Політична сфера життя суспільства. Сутність, структура і функції політичної системи. Держава – базовий інститут політичної системи. Національна держава і громадянське суспільство. Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи.

Духовна сфера життя суспільства. Сутність духовного життя суспільства. Буденна і теоретична свідомість. Суспільна психологія й ідеологія. Суспільна свідомість та її основні форми (політика, право, мораль, релігія, наука, мистецтво, філософія). Особливості духовної культури суспільства.

6.2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	усього	Денна форма				
		у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Філософія, її коло проблем	5	1	1			3
Тема 2. Предмет та функції філософії	5	1	1			3
Тема 3. Філософія Стародавнього світу	7	2	2			3
Тема 4. Філософія Середньовіччя і доби Відродження	6	1	2			3
Тема 5. Філософія Нового часу	6	1	2			3
Тема 6. Німецька класична філософія	6	2	1			3
Тема 7. Сучасна світова філософія	7	2	2			3
Тема 8. Філософія України	7	2	2			3
Разом за модулем 1.	49	12	13			24
Тема 9. Філософський зміст проблеми буття	6	2	1			3
Тема 10. Свідомість: її походження і сутність	5	1	1			3
Тема 11. Діалектика та її альтернативи	5	1	1			3
Тема 12. Пізнання як предмет філософського аналізу	6	2	1			3
Тема 13. Методологія наукового пізнання	6	2	1			3
Тема 14. Суспільство як предмет філософського аналізу	6	2	1			3

Тема 15. Основні сфери життя суспільства	7	2	1			4
Разом за модулем 2.	41	12	7			22
<i>Усього годин</i>	90	24	20			46

6.3 Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія, її коло проблем.	1
2	Предмет та функції філософії	1
3	Філософія Стародавнього світу	2
4	Філософія Середньовіччя і доби Відродження	2
5	Філософія Нового часу	2
6	Німецька класична філософія	1
7	Сучасна світова філософія	2
8	Філософська думка в Україні	2
9	Філософський зміст проблеми буття	1
10	Свідомість: її походження і сутність	1
11	Діалектика та її альтернативи	1
12	Пізнання як предмет філософського аналізу	1
13	Методологія наукового пізнання	1
14	Суспільство як предмет філософського аналізу	1
15	Основні сфери життя суспільства	1
	Разом	20

6.4 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія, її коло проблем	3
2	Предмет та функції філософії	3
3	Філософія Стародавнього світу	3
4	Філософія Середньовіччя і доби Відродження	3
5	Філософія Нового часу	3
6	Німецька класична філософія	3
7	Сучасна світова філософія	3
8	Філософія України	3
9	Філософський зміст проблеми буття	3
10	Свідомість: її походження і сутність	3
11	Діалектика та її альтернативи	3
12	Пізнання як предмет філософського аналізу	3
13	Методологія наукового пізнання	3

14	Суспільство як предмет філософського аналізу	3
15	Основні сфери життя суспільства	4
	Разом	46

Самостійна робота є основним способом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Час, відведений для самостійної роботи студента, становить 46 годин і в навчальну та індивідуальну роботу викладача не обліковується.

Самостійна робота студентів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, першоджерелами, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-методичним комплексом тощо.

У межах навчальної дисципліни «Філософія» індивідуальна робота студента є *варіативною* і включає *наступні завдання*:

1. конспект із теми за заданим планом або планом, який студент розробив самостійно;
2. ведення словника термінів;
3. конспект першоджерел;
4. підготовка усної доповіді, реферату, презентації або есе з окремої теми, питання чи вузької проблематики, яку студент узгоджує з викладачем.
5. підготовка проєктів з соціально-філософської проблематики тощо.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Навчальна дисципліна «Філософія» частково передбачає показ ілюстративного матеріалу та комп'ютерне тестування. Тестування здійснюється в системі Moodle. Тому для успішного оволодіння змістовим обсягом компонент програми використовуються спеціалізовані кабінети, обладнані мультимедійними пристроями та Wi-fi мережею.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Данильян О. Г., Тараненко В. М. Філософія: Підручник. 2-ге видання. Харків: Право, 2012. 352 с.
2. Дольська, О. О. Філософія сучасного суспільства: навч.-метод. посіб. Харків : Підручник НТУ «ХП», 2012. 180 с.
3. Литвинчук О. В., Муляр В. І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. 403 с.
4. Лузан А. О. Вступ до філософії: навчальний посібник для студентів вузів. К.: ЦУЛ, 2020. 135 с.
5. Петрушенко, В. Л. Філософія: навч. посібник. Львів : Новий світ, 2011. 648 с.
6. Поцюрко М. Філософія : навч.-метод. посіб. Львів : Сполом, 2014. 276 с.
7. Присухін С. І. Філософія: хрестоматія. К.: КНЕУ, 2011. 352 с.
8. Рижак Л. Філософія : підручник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 650 с.
9. Філософія : підручник / Ред. Л. В. Губерський. Харків: Фоліо, 2013. 510 с.
10. Філософія : історія, суспільство, освіта: підручник / Л. В. Губерський, В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. К. : Київський університет, 2011. 575 с.
11. Філософія: кредитно-модульний курс : навч. посібник / Л. Мозговий, І. Бичко, Р. Додонов. К.: Центр навчальної літератури, 2020.
12. Філософія : навч. посіб. / Я. Козьмук, О. Задубрівська. Чернівці: Рута, 2012. 139 с.
13. Філософія : навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. К: КНЕУ, 2019. 368 с.
14. Філософія : навч. посіб. для аспірантів і здобувачів / [за наук. ред. А. В. Арістової і С. В. Синякова]. К.: НТУ, 2013. 245 с.
15. Філософія : підручник / В. С. Бліхар, М. М. Цимбалюк, Н. В. Гайворонюк, В. В. Левкулич, Б. Б. Шандра, В. Ю. Свищо. вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Говерла, 2021. 440 с.
16. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Х.: Право, 2013. 431 с.
17. Філософія: теоретичний курс : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / за ред. Я. В. Шрамка. Кривий Ріг : Криворізький державний педагогічний університет, 2021. 264 с.
18. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л. В. Губерського. 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2012. 621 с

Допоміжна

1. Арістотель. Метафізика. К.: Темпора, 2022. 848 с.
2. Арістотель Політика / Пер. з давньогрецької О. Кислюк. 2-ге вид. К.: Основи, 2023. 239 с.
3. Бандера Степан. Перспективи Української Революції / Упор. С. Ленкавський. К.: Наш Формат, 2022. 664 с. : іл.
4. Батлер-Боудон Т. 50 видатних творів. Філософія. К.: КМ-Букс, 2021. 496 с.
5. Батлер-Боудон Т. 50 видатних творів. Політика. К.: КМ-Букс, 2022. 544 с.
6. Вассиян Юліан. Рефлексії: Вибрані твори. К.: Українська видавнича справа, 2021. 228 с.
7. Гегель Ф. Г. В. Феноменологія духу = Phanomenologie des Geistes / Георг Вільгельм Фридрих Гегель; Пер. з нім. П. Таращук; Науков. ред. перекл. Ю. Кушаков. Х.: Фоліо, 2022. 548 с.
8. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі = Praktische philosophie in der modernen welt / Вікторіо Гьосле; Пер. з німецької А. Єрмоленка. Київ: Лібра, 2003. 248 с.
9. Донцов Д. І. Ідеологія: Націоналізм. Незримі скрижалі Кобзаря. Маса і провід. Дух отари і дух просвітництва. Харків : Фоліо, 2021. 571 с.
10. Декарт Рене. Метафізичні твори. Х.: Фоліо, 2022. 218 с.
11. Декарт Рене. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшкодувати істину в науках. К.: Тандем, 2001. 104 с.
12. Забужко, Оксана. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. Київ: Видавничий дім «КОМОРА», 2023. 192 с.
13. Камю А. Чума / Пер. В. О. Євменова. Харків.: Фоліо, 2020. 283 с.
14. Кант І. Критика чистого розуму. К.: Юніверс, 2000. 504 с.
15. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 718 с.
16. Липа Ю. Розподіл Росії. К.: Українська видавнича справа, 2022. 224 с.
17. Макиавеллі Нікколо. Державотворець. Про військове мистецтво. К.: Арій, 2023. 408 с.
18. Ніцше Ф. По той бік добра і зла: Переклад з нім. Харків: Фоліо, 2023. 219 с.
19. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади = Also sprach Zarathustra. Der wille zur macht. К.: Навчальна книга – Богдан, 2021. 352 с.
20. Платон. Держава / Платон. К.: Марсobook, 2021. 336 с.
21. Платон. Діалоги: Пер. з давньогрецької. Харків: Фоліо, 2008. 349 с.
22. Сартр Жан-Поль. Нудота: Пер. з фр. К.: Видавництво Букшпер, 2023. 256 с.
23. Сковорода Г. С. Світ ловив мене, та не впіймав. Харків: Фоліо, 2006. 607с.
24. Спиноза Бенедикт. Теологічно-політичний трактат = Tractatus theologico-politicus. К.: Основи, 2003. 237 с.

25. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.
26. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002. 742 с.

Інтернет-ресурси:

1. <http://philsci.univ.kiev.ua/>
2. <http://plato.stanford.edu/>
3. <http://www.uct.kiev.ua/~sofi/>
4. <http://www.synergetics.org.ua/>
5. <https://tureligious.com.ua/category/filosofiya-dlya-studentiv/>